

ปกิณกะ

ปริศนาทางออร์โธปิดิกส์

บุรินทร์ บุญศรี

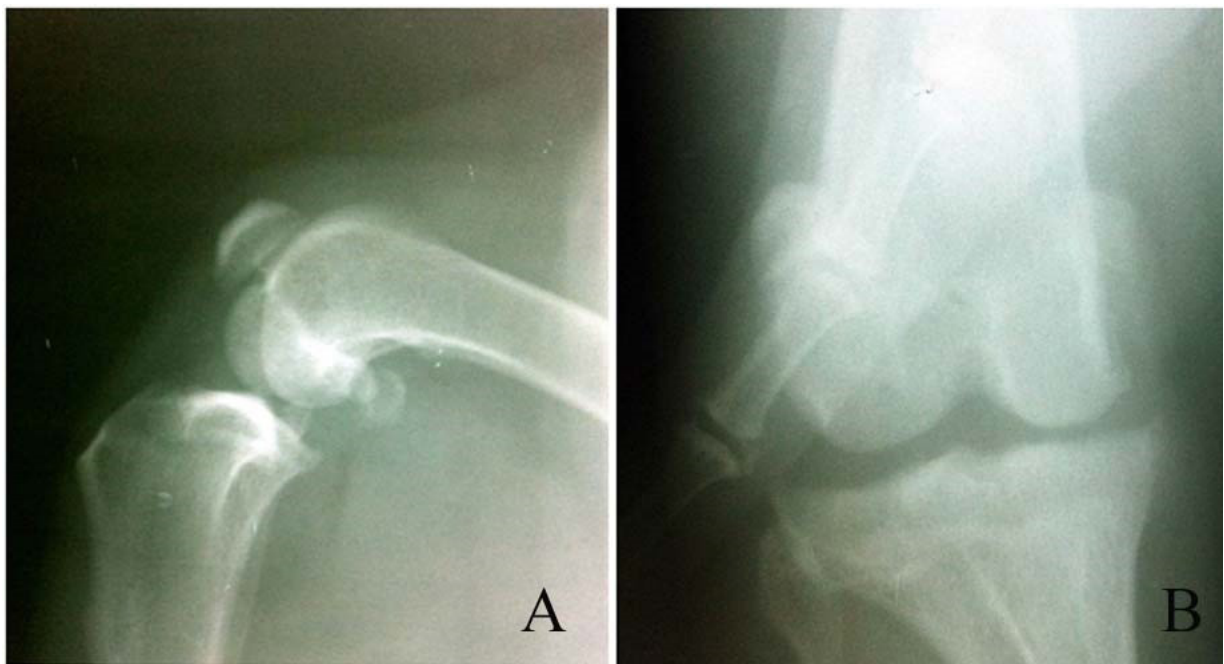
โรงพยาบาลสัตว์เมตตา ถ.ช้างคลาน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000; E-mail address: boo_chan87@hotmail.com

ประวัติสัตว์ป่วย

สุนัขพันธุ์ผสม เพศผู้ อายุ 3 ปี น้ำหนัก 33.4 กิโลกรัม ถูกส่งมาที่โรงพยาบาลสัตว์แห่งหนึ่งเพื่อเข้ารับการรักษา ต่อ โดยสุนัขมีอาการเจ็บขาหลังซ้าย เจ้าของไม่ทราบสาเหตุของการเกิด การรักษาที่ผ่านมาใช้ยาต้านการอักเสบที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ (non-steroidal anti-inflammatory drugs; NSAIDs) แต่เมื่อหยุดให้ยาก็จะมีอาการเจ็บขา เดินกะพริกเหมือนเดิม

ผลการตรวจร่างกายทั่วไป ไม่พบความผิดปกติของระบบอื่นๆ สุนัขค่อนข้างอ้วน (BSC=4/5) สุนัขสามารถใช้ขารับน้ำหนักได้ทั้ง 4 ข้างเมื่ออยู่ในท่ายืนปกติ แต่เวลา

เดินจะไม่ใช้ขาหลังซ้าย ผลจากการตรวจทางโลหิตวิทยา และชีวเคมีในโลหิต ได้แก่ค่า CBC, ALT, ALP, Creatinine และ BUN อยู่ในเกณฑ์ปกติ ทำการตรวจ ทางออร์โธปิดิกส์และระบบประสาทพบว่า proprioceptive reflex ปกติ (คะแนน 2/4) ข้อเข่าซ้าย บวมเมื่อเปรียบเทียบกับเข่าขวาจากการคลำและสุนัขร้องเจ็บเมื่อเคลื่อนไหวข้อเข่า (flexion and extension of stifle joint) การตรวจเอ็นไขว้หน้าด้วยวิธี Tibial compression test ให้ผลลบ ทำการถ่ายภาพรังสีข้อเข่า ซ้ายซ้าย (รูปที่ 1) จงระบุสิ่งผิดปกติที่พบจากภาพถ่ายรังสี

รูปที่ 1 ภาพรังสีข้อเข่าซ้ายในท่า lateral (A) และท่า craniocaudal (B)

ตารางที่ 1 การแบ่งระดับความรุนแรงของโรคข้อเสื่อมตามลักษณะทางพยาธิกายวิภาค

ระดับ	ลักษณะทางกายวิภาค
0	กระดูกผิวข้อปกติ
1	มีการเสื่อมสลายของผิวกระดูกอ่อนเล็กน้อย โดยเฉพาะตำแหน่งที่ต้องรับแรงกดและมีการเคลื่อนไหวมาก โดยจะพบลักษณะที่แตกเป็นร่อง หรือเป็นริ้ว
2	มีการเสื่อมสลายของผิวกระดูกอ่อนมากขึ้น แต่ยังพบเฉพาะตำแหน่งที่ต้องรับแรงกดและมีการเคลื่อนไหวมาก รอยแตกจะลึกและใหญ่ขึ้น มีการสูญเสียของเนื้อกระดูกอย่างชัดเจน
3	ตำแหน่งที่รับแรงกดและมีการเคลื่อนไหวมากจะมีการลอกหลุดของกระดูกอ่อนเกือบทั้งหมด เหลือแต่เนื้อกระดูกแข็ง
4	กระดูกอ่อนผิวข้อลอกหลุดหมดทั้งชิ้น คงเหลือแต่เพียงเนื้อกระดูกแข็งมีลักษณะเป็นมัน

ที่มา: กรกฎ งานวงศ์พาณิชย์. โรคข้อเสื่อมในสุนัข. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2551: 189.

คำตอบปริศนาทางออร์โธปิดิกส์

จากภาพถ่ายรังสีพบความผิดปกติของโครงสร้างข้อเข่า ประกอบด้วยกระดูกงอก (osteophytosis) มีการหนาตัวของกระดูกใต้กระดูกอ่อน (subchondral bone sclerosis) รวมถึงพบลักษณะของช่องว่างข้อแคบลง (joint space narrowing) ลักษณะดังกล่าวบ่งบอกถึงการเกิดโรคข้อเสื่อม (osteoarthritis) ของข้อเข่า

วิจารณ์

โรคข้อเสื่อมสามารถจำแนกตามสาเหตุได้ 2 ชนิดคือ โรคข้อเสื่อมปฐมภูมิ (primary osteoarthritis) เกิดขึ้นเองโดยไม่ทราบสาเหตุ และ โรคข้อเสื่อมทุติยภูมิ (secondary osteoarthritis) ซึ่งมีสาเหตุหรือปัจจัยต่างๆ เช่น พันธุกรรม อุบัติเหตุ น้ำหนักเกิน การติดเชื้อมัน เป็นต้น (Houlton et al., 2006) ในกรณีศึกษาที่พบว่ามีสุนัขมีปัจจัยเสี่ยงคือ มีน้ำหนักมาก โดยน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นจะไปเพิ่มแรงกระทำสู่ข้อมาก ทำให้เกิดการเสื่อมของข้อมากขึ้น มีการศึกษาเกี่ยวกับการลดน้ำหนักในสุนัขเพื่อรักษาโรคข้อเสื่อม พบว่าการลดน้ำหนักทำให้สุนัขแสดงอาการเจ็บลดลงเช่นเดียวกับการศึกษาในมนุษย์ (Marshall et al., 2009)

สุนัขตัวนี้ได้ทำการผ่าตัดเปิดข้อเข่า (arthrotomy) เพื่อตรวจหาความผิดปกติโดยละเอียด พบลักษณะงอกขี้ผึ้งข้อมีการหนามีการสึกกร่อน (erosion) ของผิวกระดูกอ่อน โดยพบมากที่บริเวณ femoral condyle ซึ่งถ้าแบ่งระดับความรุนแรงของโรคตามลักษณะทางกายวิภาค (ตารางที่ 1) อยู่ที่ระดับ 2 แต่อย่างไรก็ตามไม่พบการขาด

ของเอ็นไขว้หน้า (cranial cruciate ligament) และ เอ็นไขว้หลัง (caudal cruciate ligament) รวมถึงไม่พบการบาดเจ็บของหมอนรองกระดูกข้อเข่า (meniscus injury) ซึ่งมักเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดโรคข้อเข่าเสื่อมแบบเรื้อรัง (Nganvongpanit, 2008)

การรักษาโรคข้อเสื่อมมีเป้าหมายคือ ทำให้สุนัขสามารถใช้งานข้อได้ใกล้เคียงปกติมากที่สุด และป้องกันไม่ให้กระดูกอ่อนผิวข้อถูกทำลายมากขึ้น โดยการรักษาต้องอาศัยการรักษาแบบองค์รวม คือใช้ยา ได้แก่ ยาต้านการอักเสบที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ และยาปกป้องการเสื่อมสลายของกระดูกอ่อน (chondroprotective drug) ร่วมกับการรักษาโดยไม่ใช้ยา ได้แก่ การออกกำลังกายเพื่อสร้างความแข็งแรงให้กับกล้ามเนื้อและเนื้อเยื่อโดยรอบ ข้อต่อและการลดน้ำหนัก ซึ่งการรักษาทั้งสองวิธีรวมกันจะให้ผลดีกว่าการรักษาโดยเลือกวิธีใดวิธีหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- Houlton JEF, Cook JL, Innes JF, Langley-Hobbs SJ, editors. (2006) BSAVA Manual of Canine and Feline Musculoskeletal disorders. Gloucester: British Small Animal Veterinary Association.
- Marshall WG, Bockstahler BA, Hulse DA, Carmichael S. A review of osteoarthritis and obesity: current understanding of the relationship and benefit of obesity treatment and prevention in the dog. Schattauer 2009; 339-45.
- Nganvongpanit K. (2008) Canine osteoarthritis. Bangkok :Chula press